

Zo tel je: Gierzwaluwen

In deze rubriek pakken we telkens een telprobleem bij de kop en laten we deskundigen aan het woord. Ditmaal legt Jan Schoppers, meetnet-coördinator van MUS, uit hoe je Gierzwaluwen telt. Over de aantalsontwikkeling van de Gierzwaluw in Nederland tastten we lange tijd in het duister. Door MUS kwam daar vanaf 2007 verandering in.

Een lastig te tellen soort, die Gierzwaluw. Welke methode hanteert Sovon daarvoor?

De tellingen in het Meetnet Urbane Soorten (MUS) sluiten aan op een methode die Andriessen e.a. in hun handleiding in 2001 beschreven: vliegende Gierzwaluwen tellen vanaf een vaste standplaats. Het gaat om punttellingen van vijf minuten. Je telt in drie telperiodes; voor de Gierzwaluw zijn de tweede (15 mei-15 juni, vroege ochtend) en vooral de derde telling (15 juni-15 juli, avond) relevant. We adviseren om de derde telling uit te voeren tijdens een periode van 'stabiel zomerweer', als het enkele dagen warm en zonnig is.

Hoogvliegende Gierzwaluwen tijdens een MUS-telling. Wat doe je daar als teller mee?

Die noteer je, omdat zowel hoog- als laagvliegende Gierzwaluwen meetellen. Het bleek namelijk erg lastig te zijn om richtlijnen te maken voor het onderscheid tussen hoogvliegende en laagvliegende vogels. Zodoende tel je ook een onbekend aantal niet-broedende Gierzwaluwen mee. Daardoor is de telmethode niet geschikt om dichtheden of absolute aantallen broedvogels te meten. En natuurlijk heb je te maken met toevalseffecten zoals weersomstandigheden en de kans dat je een aanwezige groep juist wel of niet ziet. Door het grote aantal telpunten in MUS middelen deze effecten gedeeltelijk uit.

Zijn die twee tellingen in MUS voldoende voor een trendberekening?

Hoe meer tellingen worden uitgevoerd, hoe eerder we trends kunnen opsporen. Maar het moet wel behapbaar blijven voor tellers; een peiling onder gierzwaluwbeschermers wees uit dat er weinig animo was voor het uitvoeren van meer tellingen. Het laat onverlet dat we met MUS goed op weg zijn om aantalsontwikkelingen in beeld te brengen. In 2014 was de Gierzwaluw met in totaal 25.051 exemplaren de op vier na meest getelde soort, waarvan 77% tijdens de zomeravondtelling. Op ruim 7630 punten zijn in de afgelopen jaren Gierzwaluwen waargenomen. Over acht jaar MUS lijkt de trend wat afnemend, met behoorlijke fluctuaties van jaar op jaar (figuur 1). Het gaat

nog steeds om een betrekkelijk korte onderzoeksperiode.

Stel dat je de absolute aantallen broedvogels wel wilt meten. Hoe kan dat?

Dan moet je in een studiegebied alle plekken inventariseren waar Gierzwaluwen een nestplaats invliegen. Die methode is het meest geschikt om een goed beeld te krijgen van het aantal broedparen, maar ook erg arbeidsintensief. Landelijk is deze methode daardoor niet van de grond gekomen, maar er zijn mooie lokale voorbeelden zoals de vijfjaarlijkse tellingen onder aanvoering van Hein Verkade in Noordwijk-Binnen.

Hoe telt men Gierzwaluwen in andere landen?

In Denemarken op een vergelijkbare manier, ook met punttellingen van vijf minuten. Door de grote jaarlijkse schommelingen heen is daar een duidelijk negatieve trend zichtbaar. In Groot-Brittannië volgt men Gierzwaluwen via transecttellingen, net zoals alle algemene broedvogels. Daar nemen de aantallen sinds 1994 sterk af. Overigens loopt bij de RSPB momenteel een pilot met punttellingen van tien minuten, die speciaal gericht is op de soort: de Swift Survey.

Verder lezen:

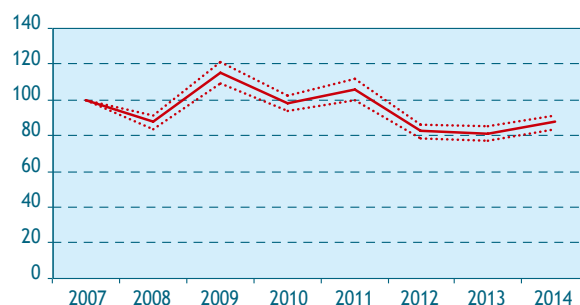
> sovon.nl/soort/7950

> Andriessen M., Jonkers D.A., van Dijk A. & Mourmans-Leinders M. 2001. Handleiding voor het inventariseren van Gierzwaluwen op afstand en bij inkijkposten.

> Verkade H. 2009. Gierzwaluwen inventariseren!? SOVON-Nieuws 22(1): 14.

Jan Schoppers
Foto: Carola Schoppers-Hoefnagels

Figuur 1. De trend van de Gierzwaluw in Nederland in MUS in 2007-14 (jaarindexen met betrouwbaarheidsinterval).